

Thực hành tiếng Việt

Từ tượng hình, từ tượng thanh

Yêu cầu cần đạt

1

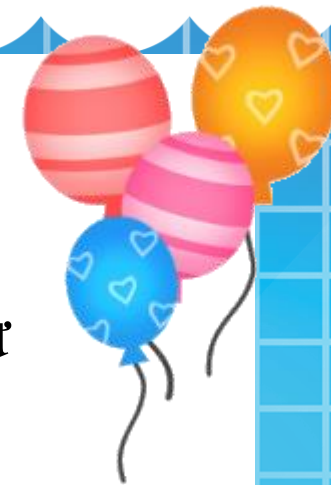
Nhận biết được đặc điểm của từ tượng hình, từ tượng thanh

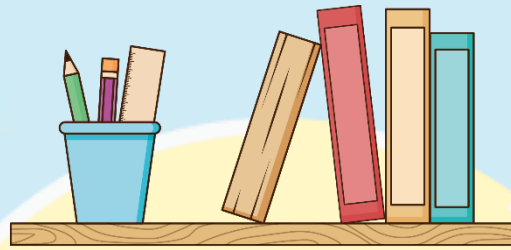
2

Phân tích được tác dụng của từ tượng hình, từ tượng thanh trong ngữ cảnh

3

Biết sử dụng từ tượng hình, từ tượng thanh đúng và hiệu quả trong các hoạt động viết, nói và nghe

Hoạt động khởi động

Hoạt động khởi động

Hs thi tìm từ láy bằng cách chia lớp thành hai nhóm lên bảng ghi trong 90 giây. Bên nào ghi được nhiều hơn sẽ thắng cuộc.

Ai nhanh hơn

Hoạt động khởi động

Từ tượng hình

Bì bạch, khệnh
khạng, lom
khom, rón rén,
rũ rượi...

Từ tượng thanh

Cốc cốc, hu
hu, ha hả, khà
khà, tí tách,
lộp bộp, ừng
ực...

Hoạt động khởi động

*Đoán ý
đồng đội*

Hoạt động khởi động

Hs1 sẽ lên bảng mô phỏng các từ khóa mà giáo viên đưa ra bằng hành động để học sinh ở dưới gọi tên: Bì bạch, khệnh khạng, lom khom, rón rén, rũ rượi...

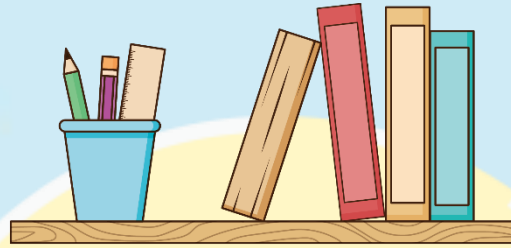
Hs2 sẽ lên mô tả các âm thanh thông qua hành động: cóc cóc, hu hu, ha hả, khà khà, tí tách, lộp bộp, ừng ực... (giáo viên có thể chuẩn bị sẵn chai nước làm đạo cụ

Một thư kí sẽ lên bảng ghi lại các từ khóa theo 2 cột

Em có nhận xét gì về các từ trên bảng?

Hình thành kiến thức

I.

Tìm hiểu lý thuyết

I. Tìm hiểu lý thuyết

*HS hoàn thành PHT số 1
để tìm hiểu về từ tượng
thanh, từ tượng hình*

Cho 2 ví dụ sau:

1. **Lom khom** dưới núi tiều vài chú,
Lác đác bên sông rợ mấy nhà.

2. Những đường Việt Bắc của ta
Đêm đêm **rầm rập** như là đất rung

a. Trong những từ ngữ được in đậm ở các ví dụ trên, từ nào gợi tả hình ảnh của sự vật, từ nào mô tả âm thanh trong thực tế?

.....

b. Những từ ấy có tác dụng gì trong từng trường hợp?

.....

.....

Cho 2 ví dụ sau:

1. **Lom khom** dưới núi tiêu vài chú,
Lác đác bên sông rợ mấy nhà.

2. Những đường Việt Bắc của ta
Đêm đêm **rầm rập** như là đất rung

a. Trong những từ ngữ được in đậm ở các ví dụ trên, từ nào gợi tả hình ảnh của sự vật, từ nào mô tả âm thanh trong thực tế?

Từ gợi tả hình ảnh sự vật: Lom khom, lác đác.....

b. Những từ ấy có tác dụng gì trong từng trường hợp?

+ *Lom khom: gợi tả hình dáng người đang khum lưng, cúi xuống; lác đác: gợi tả sự thưa thớt, ít, rải rác nhiều nơi*

+ *Rầm rập: từ mô phỏng tiếng như tiếng chân bước nhanh, mạnh, dồn dập của cả một đoàn người.....*

I. Tìm hiểu lý thuyết

Từ ví dụ rút ra khái niệm, đặc điểm và tác dụng của từ tượng thanh, từ tượng hình

I. Tìm hiểu lý thuyết

Lý thuyết

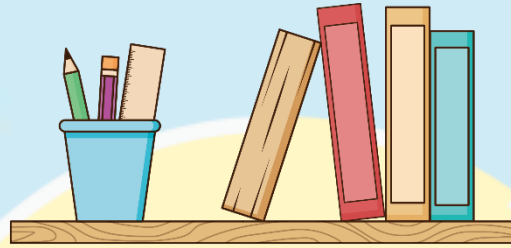
Từ tượng hình

là từ gọi tả hình ảnh, dáng vẻ của sự vật, chẳng hạn: gập ghềnh, khẳng khiu, lom khom...

Từ tượng thanh

là từ mô phỏng âm thanh trong thực tế, chẳng hạn: khúc khích, róc rách, tích tắc...

Tác dụng: gọi tả hình ảnh, dáng vẻ, âm thanh một cách sinh động và cụ thể; thường được sử dụng trong các sáng tác văn chương và lời ăn tiếng nói hằng ngày.

Hoạt động luyện tập

1

Câu 1

PHT SỐ

Chỉ ra các từ tượng hình và từ tượng thanh trong những trường hợp sau

a. Ao thu lạnh lẽo nước trong veo
Một chiếc thuyền câu bé tẻo teo
[...] Tầng mây lơ lửng trời xanh ngắt,
Ngõ trúc quanh co khách vắng teo.
(Nguyễn Khuyến, Thu điếu)

b. Lú lo kìa giọng vàng anh
Mùa xuân vắt vẻo trên nhánh lộc non.
(Ngô Văn Phú, Mùa xuân)

c. Tôi không nhớ tôi đã nghe tiếng chồi non tách vỏ lúc nào, tôi cũng không nhớ tôi đã nghe tiếng chim lích chích mổ hạt từ đâu, nhưng tôi cảm nhận tất cả một cách rõ rệt trong từng mạch máu đang phập phồng bên dưới làn da.
(Nguyễn Nhật Ánh, Tôi là Bê-tô)

PHT SỐ

Chỉ ra các từ tượng hình và từ tượng thanh trong những trường hợp sau

a. Ao thu lạnh lẽo nước trong veo
Một chiếc thuyền câu bé tẻo teo
[...] Tầng mây lơ lửng trời xanh ngắt,
Ngõ trúc quanh co khách vắng teo.
(Nguyễn Khuyến, Thu điếu)

Từ tượng hình: *tẻo teo, lơ lửng, quanh co*

b. Lú lo kìa giọng vàng anh
Mùa xuân vắt vẻo trên nhánh lộc non.
(Ngô Văn Phú, Mùa xuân)

Từ tượng thanh: *lú lo*;
Từ tượng hình: *vắt vẻo*

c. Tôi không nhớ tôi đã nghe tiếng chồi non tách vỏ lúc nào, tôi cũng không nhớ tôi đã nghe tiếng chim lích chích mổ hạt từ đâu, nhưng tôi cảm nhận tất cả một cách rõ rệt trong từng mạch máu đang phập phồng bên dưới làn da.
(Nguyễn Nhật Ánh, Tôi là Bê-tô)

Từ tượng thanh: *lích chích*;
Từ tượng hình: *phập phồng*

2

Câu 2

Xác định và phân tích tác dụng của các từ tượng hình, từ tượng thanh trong những đoạn thơ sau:

a. Năm gian nhà có thấp le te
Ngõ tối đêm sâu đóm lập lòe
Lưng giậu phất phơ màu khói nhạt
Làn ao lóng lánh bóng trăng loe.
(Nguyễn Khuyến, Thu ẩm)

b. Sáng hồng lơ lửng mây son,
Mặt trời thức giấc véo von chim chào.
Cổng làng rộng mở. Ôn ào,
Nông phu lững thững đi vào nắng mai.
(Bàng Bá Lân, Cổng làng)

Xác định và phân tích tác dụng của các từ tượng hình, từ tượng thanh trong những đoạn thơ sau:

a. Năm gian nhà có thấp le te
Ngõ tối đêm sâu đóm lập lòe
Lưng giậu phất phơ màu khói nhạt
Làn ao lóng lánh bóng trăng loe.
(Nguyễn Khuyến, Thu ẩm)

a. Từ tượng hình: *le te, lập lòe, phất phơ, lóng lánh*.

- Le te gợi hình ảnh những ngôi nhà tranh thấp, hẹp ở làng quê Việt Nam xưa

- Từ lập lòe gợi ánh sáng chợt lóe lên, chợt tắt đi của đóm đóm, làm nổi bật thêm cái tối của những ngõ nhỏ và sự im vắng, tĩnh lặng của đêm khuya

- Từ phất phơ miêu tả sự lay động khẽ khàng của làn khói mỏng trong buổi chiều thu khi tiết trời se lạnh, gợi được cả làn gió nhẹ.

- Từ lóng lánh gợi hình ảnh ánh trăng được phản chiếu từ mặt ao thu, khi làn nước trong trẻo xao động.

b. Sáng hồng lơ lửng mây son,
Mặt trời thức giấc véo von chim chào.
Cổng làng rộng mở. Ồn ào,
Nông phu lững thững đi vào nắng mai.
(Bàng Bá Lân, Cổng làng)

b. Đoạn thơ có các từ tượng hình: *lơ lửng, lững thững*; từ tượng thanh: *céo von, ồn ào*

- Từ lơ lửng tả hình ảnh đám mây như treo trên lưng chừng trời, gợi vẻ đẹp bình yên

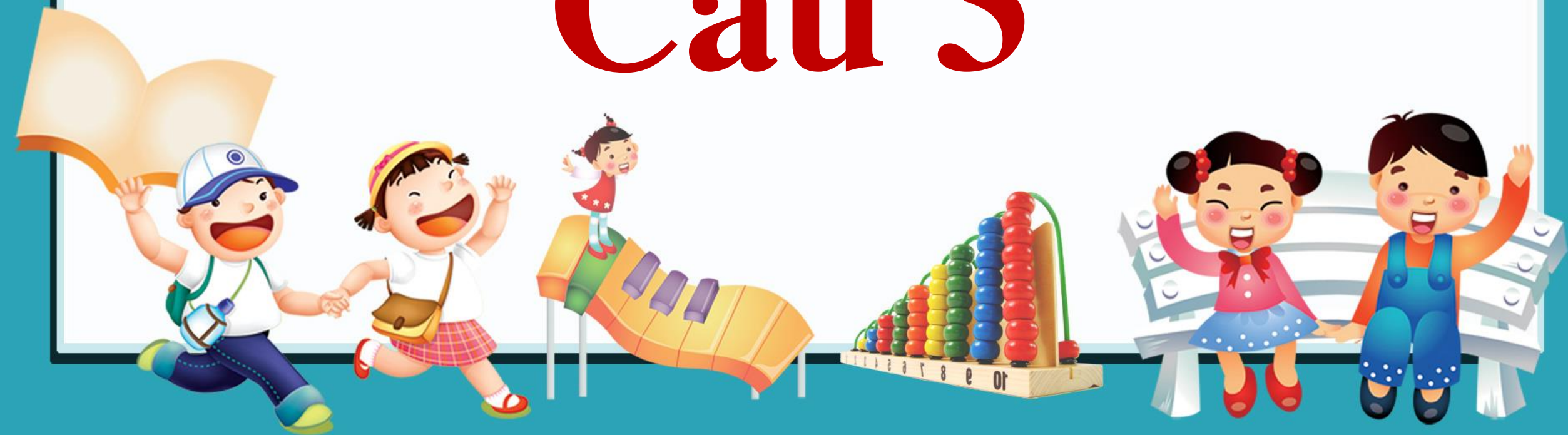
- Từ lững thững gợi tả dáng đi thong thả của những người nông dân bước ra khỏi cổng làng, bắt đầu một ngày lao động, mà như “đi vào nắng mai”

- Từ véo von gợi tiếng chim trong trẻo, tươi vui như tiếng trẻ thơ; từ ồn ào gợi không khí sôi động nơi cổng làng vào buổi sớm mai.

3

Câu 3

Đọc đoạn văn sau và thực hiện các yêu cầu nêu bên dưới:

Giữa vùng cỏ tranh khô vàng, gió thổi lao xao, một bầy chim hàng nghìn con vụt cất cánh bay lên. Chim áo già màu nâu, chim manh manh mỏ đỏ bóng như màu thuốc đánh móng tay, lại có bộ lông xám tro điểm những chấm đỏ li ti rất đẹp mắt... Những con chim nhỏ bay vù vù kêu líu ríu lượn vòng trên cao một chốc, lại đáp xuống phía sau lưng chúng tôi.
(Đoàn Giỏi, Đất rừng Phương Nam)

a. Liệt kê các từ tượng hình và từ tượng thanh trong đoạn văn trên.

b. Phân tích tác dụng của một từ tượng hình và một từ tượng thanh trong đoạn văn.

Đọc đoạn văn sau và thực hiện các yêu cầu nêu bên dưới:

Giữa vùng cỏ tranh khô vàng, gió thổi lao xao, một bầy chim hàng nghìn con vụt cất cánh bay lên. Chim áo già màu nâu, chim manh manh mỏ đỏ bóng như màu thuốc đánh móng tay, lại có bộ lông xám tro điểm những chấm đỏ li ti rất đẹp mắt... Những con chim nhỏ bay vù vù kêu líu ríu lượn vòng trên cao một chốc, lại đáp xuống phía sau lưng chúng tôi.
(Đoàn Giỏi, Đất rừng Phương Nam)

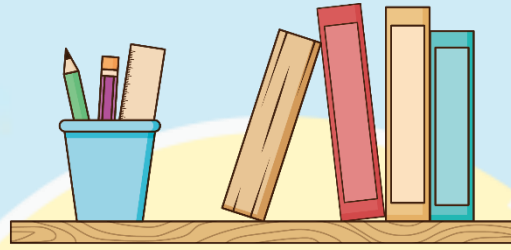
a. Liệt kê các từ tượng hình và từ tượng thanh trong đoạn văn trên.

- Từ tượng hình: *li ti*
- Từ tượng thanh: *lao xao*, *vù vù*, *líu ríu*

b. Phân tích tác dụng của một từ tượng hình và một từ tượng thanh trong đoạn văn.

- Từ “*li ti*” gợi hình ảnh những chấm trắng trên bộ lông của con chim manh manh, gợi khung cảnh đẹp và phong phú của đất rừng phương Nam.
- Từ “*lao xao*” gợi âm thanh thoảng nhẹ, mơ hồ của gió trong không gian im vắng, tĩnh lặng của núi rừng phương Nam

Hoạt động vận dụng

Hoạt động vận dụng

Nhiệm vụ

Viết đoạn văn (khoảng 200 chữ) kể về một kỉ niệm đáng nhớ của em trong mùa hè vừa qua. Trong đoạn văn có sử dụng ít nhất một từ tượng hình hoặc từ tượng thanh.

Kỳ nghỉ hè vừa qua, em được về quê thăm ông bà nội. Nhà ông bà ở ngay rìa làng, trông ra cánh đồng rất thoáng đãng. Về chiều, khung cảnh nơi đây đẹp như một bức tranh đa sắc màu và **rộn ràng** như một bản hòa tấu. Sau lũy tre làng, mặt trời đỏ rực hắt ngang những tia nắng cuối ngày xuống vòm cây tán lá. Cánh đồng thay chiếc áo vàng tươi hời sáng bằng chiếc áo vàng ươm. Những ngôi nhà mái ngói đỏ xanh xem kẽ giữa vườn cây. Tiếng gà **chíp chíp**, tiếng lợn **eng éc**, tiếng vịt **quác quác** đòi ăn, nghe thật vui tai. Điều em nhớ nhất đó chính là tháng ngày được ông trở trên con xe đạp Thống Nhất đi ra đồng thả diều với các bạn. Khoảng trời **lồng lộng** gió đã đưa những cánh diều của chúng em bay lên cao vút, tung tăng bay lượn. Sau đó ông còn tự tay “thiết kế” cho em một chiếc sáo nhỏ gắn trên đầu chiếc diều, khi gặp gió thổi nó kêu vi vu rất tuyệt vời. Những cánh diều đủ màu sắc cứ bay lượn trên bầu trời cùng tiếng sáo vi vu cứ vang mãi trên vùng quê yên bình nơi đây, và cứ thế gắn bó với cánh diều của em đã tạo nên một kì nghỉ hè thật ý nghĩa.

